

Kulturministeriet

att.: Lasse Lau Nielsen lln@kum.dk

Nicky Valbjørn Trebbien ntv@kum.dk

12. marts 2018

OB-003a-026/cbh

Høringssvar til udkast til lovforslag om ændring af ophavsretsloven (gennemførelse af Marrakeshdirektivet m.v.)

Danske Forlag og Musikforlæggerne takker for muligheden for at afgive høringssvar i ovenstående sag.

Danske Forlag og Musikforlæggerne bakker fuldt op om Marrakesh-traktatens formål om at sikre ligestilling for læsehandicappede. Det er positivt at kunne konstatere, at teknologien og markedsudviklingen går i retning af, at flere lyd- og e-bøger på det kommercielle marked imødekommer de læsehandicappedes behov, og vi har gennem de senere år haft en dialog med Nota om, hvordan forlagene i produktionsprocessen kan sikre, at de kommercielle udgivelser imødekommer særlige behov for tilgængelighed. Det må være i alles interesse, at offentlig lovgivning og initiativer understøtter, at denne udvikling mod reel ligestilling fortsætter.

Danske Forlag og Musikforlæggernes høringssvar er koncentreret om følgende tre hovedområder samt en række øvrige delområder:

1. De nye undtagelsesregler skal begrænses til at omfatte udgivelser, som det kommercielle marked ikke allerede har udgivet i formater, som er tilgængelige for de læsehandicappede.
2. Folketinget skal have de nødvendige oplysninger omkring forslaget økonomiske konsekvenser, således at der kan afsættes de fornødne ressourcer.
3. Der skal stilles krav til alle de bemyndigede enheder, der benytter sig af undtagelserne, for at forebygge misbrug.

ad. 1 Betydningen af kommerciel tilgængelighed

Hensynet til den kommercielle udvikling af tilgængelige formater, almindelige samfundsmæssige betragtninger om værdispild ved dobbeltproduktion samt rettighedshavernes øv-

rige legitime interesser tilsiger, at implementeringen af Marrakesh-traktaten ikke skal gå videre end til at sikre lige behandling. Dette er også i tråd med hensynene bag tretrinstesten, som er gengivet i direktivets art 3. stk. 3. Når et værk er udgivet i et kommercielt tilgængeligt format, er der sikret ligebehandling.

Hvis et værk allerede findes i et tilgængeligt format, dvs. et format, som syns- og læsehandicappede kan tilegne sig, er der efter vores opfattelse ikke hjemmel i direktivet til at producere et nyt eksemplar.

Vi kan tilslutte os s. 24 mf. i lovbemærkningerne, hvor der står:

”Det er således en betingelse for anvendelsen af undtagelsen, at det pågældende værk gøres tilgængeligt for en person med syns- eller læsehandicap, dvs. at det pågældende ikke-tilgængelige værk skal præsenteres på en alternativ måde eller i en alternativ form, som giver personen med syns- eller læsehandicap ligeså let og behagelig adgang til værket, som en person uden funktionsnedsættelser eller handicap. Dette betyder, at der ikke med de nye regler kan fremstilles et tilgængeligt format på baggrund af fx en e-bog, der allerede er tilgængelig for en person med syns- og læsehandicap, dvs. som er ”født tilgængelig”.”

Derimod finder vi ikke, at der er belæg for nedenstående fortsættelse, som er lovgivning i bemærkningerne i strid med såvel lovteksten som direktivet:

”Den pågældende person har dog i denne situation valgfrihed ift., om personen vil indkøbe bogen på det kommercielle marked i det tilgængelige format, eller om personen vil anvende de nye regler til selv at fremstille et tilgængeligt format på baggrund af samme bogtitel i et ikke-tilgængeligt format – fx hvis bogen ligeledes findes på markedet i papirformat.”

Hvis den syns- eller læsehandicappede f.eks. kan købe lydbogen på det kommercielle marked, hvori består så det alternative format? Ministeriets udlægning giver heller ikke mening, når man læser følgende afsnit på samme side, da det her synes forudsat, at der ikke er hjemmel til at fremstille et ”tilgængeligt format”, hvis der allerede er et format for den pågældende handicapgruppe.

”En person med én type syns- eller læsehandicap vil endvidere ikke være forhindret i at fremstille et tilgængeligt format, selvom det pågældende værk er tilgængeligt for personer med andre typer syns- eller læsehandicap.”

At der ikke er direktivhjemmel til denne udvidelse af ordningen fremgår også af den omstændighed, at direktivets art. 3(1) i slutningen af indledningen forudsætter, at den pågældende handling er ”nødvendig”. Dette nødvendighedskrav, der er udeladt i den danske lovtekst, indebærer, at hvis relevante formater allerede er tilgængelige på det kommercielle marked, er det ikke nødvendigt for en institution som fx Nota at fremstille et nyt tilgængeligt format.

Tretrinstesten, der er gengivet i art. 3(3) i direktivet, bør inkorporeres i den danske lovtæst. Vi er opmærksomme på, at der ikke er tradition for i Danmark at gengive tretrinstesten i selve loven, men her bør det ske, fordi tretrinstesten i art. 3(3) drejer sig om, hvornår undtagelsen må "anvendes" – dvs. ikke af medlemsstaterne, men af de bemyndigede enheder m.v. Tretrinstesten er med andre ord rettet mod Nota og andre bemyndigede enheder og skal derfor fremgå af loven.

ad. 2 Forslagets økonomiske konsekvenser

Kulturministeriet udtaler i lovforslaget, at

"Forslaget vurderes ikke at have væsentlige økonomiske konsekvenser for det offentlige"....."Såfremt direktivet vil påvirke den fremadrettede kompensation, der skal gives til rettighedshaverne, forventes det at være i nedadgående retning (dvs. lavere betalinger til rettighedshaverne), bl.a. i lyset af de begrænsninger i forhold til størrelsen på kompensationen, som er nævnt i de specielle bemærkninger til § 17 c nedenfor". (s. 19)

Det er Danske Forlags og Musikforlæggernes klare vurdering, at der her er tale om en fejl-vurdering, og vi mener, at både de læsehandicappede, Nota og rettighedshaverne har en klar interesse i, at Folketinget bliver korrekt oplyst om de økonomiske konsekvenser af lovforslaget, så der kan afsættes de fornødne midler.

En række forhold peger tydeligt mod, at det må forventes, at vederlagene til rettighedshaverne fremadrettet vil blive væsentlig højere, end det er tilfældet i dag:

- Lovændringen indebærer en væsentligt udvidet adgang til at fremstille materiale til syns- og læsehandicappede sammenlignet med hidtil. Iht. de gældende regler, har Nota som udgangspunkt ikke hjemmel til at producere og tilgængeliggøre e-bøger, og Nota har hidtil kun i meget begrænset omfang iht. aftaler betalt rettighedshaverne for tilrådighedsstillelse af e-bøger.
Nota har f.eks. ikke i 2017 betalt vederlag for udlån af e-bøger fra Studieservice-samlingen, uanset at der i 2017 er foretaget 267.485 udlån fra Studieservice-samlingen mod 40.137 udlån i Nota Classic-samlingen.
Ift. udlån af e-bøger fra Nota Classic-samlingen, som ikke er udgivet i kommercielt tilgængelige formater, er der indgået en aftale mellem Copydan og Nota. Aftalen har haft virkning siden Kulturministeriets godkendelse den 17. marts. 2017 og dækker derfor ikke over et fuldt års udlån, ligesom der kun i begrænset omfang betales vederlag til rettighedshaverne iht. bilaterale aftaler.
- For produktion af lydbøger iht. ophavsretslovens § 17, stk. 3 betales i dag et vederlag pr. indlæst minut til forfatterne baseret på en forældet aftale, som stammer fra en tid,

hvor antallet af brugere hos Nota var væsentlig lavere, end det er tilfældet i dag. Dansk Forfatterforening og Danske Skønlitterære Forfattere har derfor i 2017 bedt om at få genforhandlet aftalen.

- Antallet af brugere hos Nota vokser kraftigt, og Notas rammeaftale med Kulturministeriet 2017-2020 fra december 2016 oplyser, at Nota i 2016 har 115.000 medlemmer, men at ambitionen er, at

”Nota stiler mod at skulle servicere op mod 180.000 medlemmer i 2020”...”Den potentielle medlemsgruppe på Nota af mennesker med læsehandicap er dog langt større. Det skønnes, at mellem 5 % og 7 % af befolkningen er ordblinde, hvilket alene svarer til 285.000-400.000 i den danske befolkning. Hertil kommer synshandicappede, mennesker med andre læsehandicap f.eks. som følge af afasi og ADHD. I de seneste år er tilgangen af skoleelever til Nota med ADHD steget betydeligt. Endvidere er der stigende interesse for adgang til Notas samlinger for en række brugergrupper, som ikke er læsehandicappede, men som har læsevanskeligheder grundet manglende uddannelse eller sprogkundskaber.”

ad. 3 Krav til bemyndigede enheder for at forebygge misbrug

I lovforslagets § 17 d stilles der en række krav til de bemyndigede enheder, som bl.a. skal forebygge, at de filer, som distribueres af de bemyndigede enheder, bliver misbrugt. I lovforslaget har man valgt alene at stille kravene til bemyndigede enheder, som tilgængelig gør værkerne i andre lande.

Danske Forlag og Musikforlæggerne opfordrer til, at kravene stilles til alle bemyndigede enheder uanset, om der sker en grænseoverskridende overførsel af filerne. Rettighedshaverne har allerede nu oplevet, at især studieböger, som stilles til rådighed af Nota for de læsehandicappede, bliver ulovligt videresdistribueret til andre studerende. Dette kan på sigt få betydelige konsekvenser for udgivelsen af dansksprogede læreböger. Derfor er det helt afgørende og rimeligt, at de bemyndigede enheder, som benytter sig af undtagelsesreglen, også pålægges et ansvar for at forebygge misbrug. Erfaringerne hidtil er, at det misbrug, der finder sted, sker ift. indhold stillet til rådighed af danske enheder, som distribuerer til danske læsehandicappede. Derfor savner det mening at begrænse kravene i § 17d til bemyndigede enheder, som leverer indhold til andre lande.

Danske Forlag og Musikforlæggerne mener i øvrigt, at det allerede følger af direktivteksten, at kravene skal stilles til alle bemyndigede enheder. Art. 5 i direktivet referer til bemyndigede enheder, som udfører ”de handlinger, der er omhandlet i artikel 4”. I art. 4 står der, at medlemsstaterne skal sikre, at en bemyndiget enhed skal kunne udføre handlingerne til gavn for en målgruppeperson eller en anden bemyndiget enhed *som er etableret i en hvilken som helst medlemsstat. En hvilken som helst medlemsstat* omfatter også den

medlemsstat, hvor aktiviteten foregår. Det vil i dette tilfælde sige bemyndigede enheder etableret i Danmark.

Der skal fastsættes en sanktion for overtrædelse af § 17 d, som ellers vil være uden nogen praktisk effekt.

Andre bemærkninger

ad. § 17 c - ophavsmandens krav på kompensation

Det fremgår af § 17 c, at "ophavsmanden har krav på kompensation". Under hensyn til historikken med lydbøgerne i den gældende lovs § 17, stk. 3, bør det i forarbejderne præciseres, at når der står "ophavsmænd", dækker det over såvel forfattere og oversættere som forlæggere, der lider økonomisk skade ved de handlinger, der omfattes af undtagelsen fra eneretten.

Fastsættelsen af vederlagets størrelse

Det er meget fint – og i overensstemmelse med mandatudviklingen under direktivforhandlingerne – at det på s. 26 mf. nævnes, at der ved fastsættelsen af vederlaget "kan tages højde for [...] om rettighedshaverne selv har udgivet et tilgængeligt format på det kommercielle marked". Dog bør der her stå "skal" i stedet for "kan". I sætningen herefter hedder det:

"Hvis det tilgængelige format f.eks. laves på baggrund af en bog i et ikke-tilgængeligt format, som en skole har indkøbt fra rettighedshaverne med det formål at give en elev med et syns- eller læsehandicap adgang til bogen i et tilgængeligt format, vil dette kunne tale for, at der vil være skade af minimal karakter, da rettighedshaverne må antages at have modtaget betaling på anden vis – nemlig ved skolens indkøb."

Her bør det for ordens skyld præciseres, at manglende kompensation med den begrundelse, at rettighedshaverne allerede har modtaget betaling, i eksemplet forudsætter et 1:1 forhold, dvs. at der kun er ét fremstillet eksemplar til én elev. Ellers kan man udnytte fx et digitalt format langt bredere end en fysisk bog. Dette bør præciseres i lovbemærkningerne.

Begrænsningen s. 27 øv. om, hvornår der er minimal skade, forekommer tilfredsstillende, men det bør præciseres, at undtagelsen ikke omfatter lydbøger. Se også s. 17 n.

Mulighed for aftaler med kollektive forvaltningsselskaber

Det bør fremgå af lovbemærkningerne, at rettighedshaverne kan vælge at rette individuelle kompensationskrav eller gå sammen i en kollektiv forvaltningsorganisation og rejse et fælles krav gennem en sådan organisation. De tvister om vederlagets størrelse, som kan afgøres af Ophavsretslicensnævnet, jf. § 17 c, stk. 3, vil således enten være individuelle vederlagskrav eller, hvis rettighedshaverne vælger det, kollektive vederlagskrav.

Rapporteringspligt

Det bør fremgå af bemærkningerne, at bemyndigede enheder skal forpligtes til at rapportere brugen til rettighedshavernes organisationer.

Handicapkriteriet

Det fremgår af høringsudkastet, at ”personer, som en gang er blevet indmeldt ved Nota, ikke efterfølgende bliver tjekket for, om de fortsat opfylder kravene for at blive indmeldt...”. Danske Forlag og Musikforlæggerne mener, at denne sætning bør slettes, da den skaber tvivl om, hvorvidt en bemyndiget enhed overholder forpligtelsen til at iagttage handicapkriteriet for at være omfattet af undtagelsen.

Tekniske beskyttelsesforanstaltninger

Det fremgår af lovforslaget side 12, afsnit 3, at

”Af artikel 3, stk. 4, fremgår det, at artikel 6, stk. 4, første, tredje og femte afsnit, i direktiv 2001/29/EF (Infosoc-direktivet) finder anvendelse på undtagelsen i artikel 3, stk. 1, i Marrakeshdirektivet. Dette medfører, at rettighedshavernes mulighed for at anvende tekniske beskyttelsesforanstaltninger i henhold til Infosoc-direktivet begrænses, således at personer med syns- eller læsehåndicap, bemyndigede enhver m.v. ikke hindres i at udnytte deres rettigheder i henhold til Marrakeshdirektivet.”

Udtrykket ”anvende” skal ændres, da den refererede bestemmelse ikke indebærer, at rettighedshaverne generelt må forhindres i at anvende tekniske beskyttelsesforanstaltninger, som kan være helt nødvendige for at undgå ulovlig brug. Formålet med bestemmelsen er alene, at rettighedshaveren konkret i forhold til en læsehåndicappet kan blive pålagt at fjerne tekniske beskyttelsesforanstaltninger, så en læsehåndicappet kan få adgang til et ellers beskyttet værk.

Med venlig hilsen

Christine Bødtcher-Hansen
direktør
Danske Forlag

Ole Dreyer
formand
Musikforlæggerne